

TÁJÉKOZÓDÁS

Németh Krisztina

A HELYIDENTITÁS FEJLESZTÉSE MESEPROJEKTTTEL

Bevezetés

Az általam tervezett háromnapos meseprojekt célja az volt, hogy a tanulók helytörténeti ismereteit növeljem, ezáltal a helyidentitásukat fejlesszem. Projektemet a *Mosonmagyaróvári Móra Ferenc Általános Iskolában* végeztem el, gyakorlatvezetőm *Horváth Gyöngyi*, témavezetőm *Kövecsesné dr. Gósi Viktória* volt. Projektemben a *dr. Timaffy László* által, a környező falvakban gyűjtött három népmesét feldolgozva növeltem a tanulók ismereteit a *Szigetközzel* kapcsolatban. A régi jellegzetes helyi mesterségekre, a környező, szigetközi falvak megismerésére helyeztem a hangsúlyt a meseprojekten belül, de mindezt indirekt módon, a mesék segítségével próbáltam meg átadni, hogy ne egy újabb elsajátítandó tudásanyagot kapjanak a gyerekek, hanem tényleg az ő saját gondolataik, illetve érzéseik hozzák őket közelebb a szigetközi térséghez, amire fontos, hogy tisztelettel és megbecsüléssel tekintsünk. A mérés kérdőívvel, előzetes és utólagos tudásfelméréssel, illetve utólagos attitűdvizsgálattal valósult meg, amely során Likert-skálát alkalmaztam. A kérdőívet, illetve az utólagos attitűdmérés kérdéseit a szakirodalmak áttekintése után saját ötlet alapján állítottam össze. Az eredmények azt mutatják, hogy szükség van a tágabb környezettel való megismerkedésre játékos módon. A tanulók meglepően sok ismeretet szívtak magukba ezalatt a három nap alatt, mind a környező, szigetközi falvakra, mind a mesterségekre vonatkozóan, illetve a kooperativitást elősegítő módszerek hatására a szociális készségeik is fejlődtek.

1. A helyidentitás fogalmának értelmezése

Tanulmányomban elsőként a helyidentitás témakörét szeretném körüljárni, hiszen kutatásom ennek fejlesztésére irányult. Az alábbi szakirodalmak áttekintésével megállapítható, hogy helyidentitásunk nagymértékben határozza meg gondolkodásunkat, tetteinket, így mindenképp úgy vélem, hogy fontos ennek fejlesztése már kisiskolás kortól kezdve.

Prohansky már az 1983-as tanulmányában meghatározta, hogy a helyidentitás egyfajta kapcsolatot jelöl a környezet és az egyén között. *Scannell* és *Grifford* 2010-ben egy három dimenziót tartalmazó modellben foglalták össze az addigi többféle meghatározást -a helyidentitás eredetére, természetére és hatására vonatkozóan-, így rendszerezve azokat. A helyidentitás valódi megértéséhez ennek a modellnek az ismeretére van szükség. A három dimenzió alkotóelemei a következők: „az első dimenzió az alany: ki az, aki kötődik? Milyen mértékben kötődik és a kötődésének egyéni vagy közösségi jellege van? A második dimenziót a pszichológiai folyamatok képezik: hogyan nyilvánul meg a kötődés érzelmekben, ismeretekben és viselkedésben? A harmadik dimenzió a kötődés tárgyára vonatkozik: mihez kötődik és milyen természetű a kötődés helye?” (Kocsisné, 2011, p. 321). A kötődés kialakulásában közrejátszik a biztonságérzetünk, mivel a megismert helyeken több

esélyt látunk a túlélésre, így az erre vonatkozó pszichológiai igényeink kielégítődnek. Ám nem ez az egyetlen aspektusa, ugyanis a helykötődésünk feltétele még ezen felül a pozitív érzelmi kötődés is (Lampert, 2017).

Projekttem során igyekeztem a tanulók helytörténeti ismereteit növelni, a helyidentitásukat fejleszteni, ezáltal a közvetlen és tágabb környezetük megóvására, tiszteletére, szeretetére sarkallni őket.

Mesék, népmesék szerepe az oktatásban

A mesék, népmesék szerepe az oktatásban, tanulókra való hatása is kiemelendő véleményem szerint. A háromnapos meseprojekt során olyan népmeséket választottam, amik úgy gondolom, hogy megfelelően segítették elő a helykötődés kialakulását, megerősítését.

Egyetértek a Megyeriné Runyó Anna (2018) által leírtakkal, aki a következőket állapította meg tanulmányában a mese és a környezeti nevelés kapcsolatáról: „A mese a gyermek egész életére ható érzelmi élményeket jelent, ezáltal nagy hatással van lelki életük fejlődésre is. A mesélés során szerzett környezeti neveléssel kapcsolatos ismeretek jobban rögzülnek a gyermekben, hozzájárulva ezzel környezet iránti attitűdjük pozitív fejlődéséhez, ezen kívül hosszútávon olvasóvá válásukban is segítheti őket.” (Megyeriné, 2018, p. 157). Kövecsesné dr. Gósi Viktória (2023) által leírt gondolat is a meseolvasás és mesehallgatás fontosságát erősíti, miszerint „A mese a mesét hallgatók számára örömforrás, közösségi élmény, a feszültségoldás, stresszkezelés, felfrissülés lehetősége, ami a mesemondó személyiségét is gazdagítja, segít a belső harmóniájának megtalálásában.” (Kövecsesné, 2023, p. 25). Kádár Annamária a meseolvasás jótékony pszichológiai hatásaira is felhívja a figyelmünket: „A mese megerősíti az ösbizalom élményét, hogy jó a világ, jó volt ide megszületni.” (Kádár, 2013, p. 7). Csizsér Anna és Szabó Enikő (2014) közös tanulmányukban a népmeséssel kapcsolatban a következő megállapítást tették, ami szintén a népmesék jótékony pszichológiai hatására kíván rávilágítani: „Az egész „gyermekirodalomban” nincs olyan gazdag és tartalmas, gyermeket és felnőttest egyaránt kielégítő olvasmány, mint a népmese. Egyetemes emberi problémákat vetnek fel, a gyermek bimbózó énjéhez szólnak, bátorítják fejlődésében, és ugyanakkor enyhítenek a tudatelőttes és tudattalan feszültségeken.” (Csizsér & Szabó, 2014, p. 3).

Ezen tanulmányok ismeretére építve helyeztem a helyidentitás fejlesztése során a népmeséket központi szerepbe.

A pedagógiai projekt fogalmának értelmezése

A népmeséket projektben dolgoztam fel a három nap alatt. A pedagógiai projekt aktualitása és hasznossága véleményem szerint abban rejlik, hogy élményszerű tanulásban részesülhetnek a tanulók, egymással együttműködve szerezhetnek komplex ismereteket, miközben játéknak élik meg a tanulási folyamatot. Kövecsesné dr. Gósi Viktória (2019) tanulmányára építve a következőkben felsorolt lépéseket vezettem végig háromnapos meseprojekttem során:

Az első lépés a témaválasztás. Akkor sikerült jó témát találnunk, ha az közel áll a gyermekek érdeklődéséhez, a mindennapokban is találkozhatnak vele.

A második lépés a tervezés, amiben megfogalmazzuk a célokat, előkészítjük a megoldásra váró feladatokat, megtervezük, hogy melyik feladat esetében milyen munkaformával fogunk dolgozni, illetve azt, hogy hogyan építjük fel a projektünket-lépésről lépésre.

A harmadik lépés a kivitelezés. Ennél a lépésnél gyűjtünk adatokat, rendszerezünk, feldolgozzuk a témát és összeállítjuk a produktumot is, bemutatható formában. Igazi együttműködésre van szükségünk a projekt munka ezen szeleténél, minden kis feladatot a gyermekek számára leginkább bevezető formában kell átadnunk, figyelniük kell a használt eszközök alkalmasságára, a különböző tantárgyak integrálására, a tantárgyi átjárásra, arra, hogy a diákok tudják kötni egyik tanult dolgot a másikhoz, képesek legyenek a megfelelő kapcsolódási pontok felfedezésére. Folyamatosan válaszkészek kell lennünk, és az eredeti tervünket rugalmasan kell kezelniük, nem szabad hozzá ragaszkodnunk, ugyanis felmerülhetnek nem várt problémák, amiket mindig a lehető legnagyobb odafordulással kell a diákokkal közösen megoldanunk.

A negyedik lépés a projekt értékelése csoportszinten, amikor lehetőség van az esetleges hibák javítására, korrigálásra. Ezután tesszük nyilvánossá a végleges projektet az adott formában, ami lehet akár egy kiállítás, egy tanulmány vagy egy prezentáció is.

Az ötödik lépés a projekt fejlesztése, tovább gondolása az értékelés alapján (Kövecsesné, 2019).

2. A helyidentitást fejlesztő meseprojekt bemutatása

A projekt szervezeti formája a projektnapok volt, ugyanis három nap állt rendelkezésre a projekt feldolgozásához. Nagyrészt a kooperatív szervezési módot részesítettem előnyben, főleg csoportmunkában, vagy a csapaton belül páros munkával oldották meg a diákok a feladatokat, de előfordult frontális, illetve egyéni munka is. A meséket *dr. Timaffy László: A Tündértó titka* című népmese gyűjteményéből válogattam. A projekt előtt a tanulók az olvasásórákon a Rákóczi szabadságharcról, a forradalomról, Széchenyiről tanultak, így a hazaszeretet témájába beilleszthetőnek találtuk a projektet az osztályfőnökkel, *Horváth Gyöngyivel*. A projekt megvalósítására összesen 12 tanóra állt rendelkezésemre.

Ahhoz, hogy ez egy sikeres projekt legyen és én és a diákok egyaránt jól tudjuk magunkat érezni egy másfajta szerepbe kellett helyeznem magam az addigihoz képest. Partnerként, tanácsadóként, koordinátorként kellett a diákokhoz állnom, hogy a legnagyobb mértékben segíthessem munkájukat.

A projekt vázlatos és részletes leírása

MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A SZÉP MOLNÁRLÁNY

- a) Kérdőív kitöltése
- b) A mesék írójának rövid bemutatása
- c) A szigetközi térség rövid bemutatása
- d) Címvizsgálat (Kérdések fája)
- e) A molnárok munkájának rövid bemutatása
- f) A mese felolvasása a tanulók által
- g) Elsődleges megértés ellenőrzése kérdésekkel
- h) Igaz/hamis állítások felolvasása a meséről
- i) Csoportbontás mesterségekkel és hozzájuk tartozó szimbólumokkal
- j) Színdarab összeállítása a tanulók által
- k) Színdarab előadása
- l) Értékelés szempontsor alapján
- m) Vizimalom-makett készítése a csapatok által
- n) Az elkészült makett bemutatása, értékelése
- o) Házi feladat feladása: kutatómunka

1. ábra. Az első projektnap vázlatos leírása

(Forrás: saját szerkesztés)

Első projektnap: MÁTYÁS KIRÁLY ÉS A SZÉP MOLNÁRLÁNY

A projekt első napján a legelső feladat a kérdőív kitöltése volt. A tanulóknak tíz perc állt rendelkezésükre a kérdőív kitöltésére, mellyel az **előzetes tudásfelmérést** végeztem el.

Ezt követően egy rövid áttekintést nyújtottam a diákok számára a feldolgozandó mesék gyűjtőjéről, *dr. Timaffy Lászlóról*, megmutattam nekik azt a mesekönyvet, amiben a három feldolgozandó mese rejlik, melynek címe: *A Tündértó titka- a Kisalföld meséi*, illetve ezen kívül még sok más *Szigetköz*hez fűződő könyvet is elvittem magammal, hogy ezeket nyugodtan lapozgathassák a szünetekben. Ezután magáról a szigetközi térségről beszéltem egy kicsit, megnéztük a térképen is az elhelyezkedését.

Ezt követően azt kértem a tanulóktól, hogy hajtsák le a fejüket, majd mindenki padjára került egy papírcetli. A három csapatkapitány a csapatok nevét kapta meg, melyek mindegyike egy-egy, a mesékben előforduló mesterséget jelölt. A csapattagok általam rajzolt szimbólumokat kaptak, melyek kötődtek az egyes mesterségekhez. A halászok kis halat, a molnárok liszteszsákot, a földművelők kapát találtak a cetlijükön. Így valósult meg a csoportalkotás. A gyerekek nagyon élvezték ezt a folyamatot, így akár véletlenszerűnek is érezhették a **csoportalakítást**, nem járt konfliktussal az, hogy ki kívül került egy csoportba.

Ezután kiosztottam mindenkinek a mese nyomtatott példányát lefordítva. Csak a mese címét árultam el a tanulóknak, hogy minél inkább fokozzam az érdeklődésüket, majd a **címvizsgálat** során a **kérdések fája** módszert alkalmaztam. A gyerekek kérdéseit az interaktív tábla segítségével a fa ágaira írtam fel, például: „Mit csinál egy molnár?”. A diákok kérdéseiből egy sem maradt megválaszolatlanul, közösen

megbeszéltük a molnárok munkáját, a különböző típusú malmokat, illetve külön megtekintettük azokat a szigetközi vízimalmokat, amelyek a legtovább működtek a térségben.

Ezt követően a mese felolvasása **csillagolvasással** valósult meg. A csillagolvasás úgy történt, hogy jelentkezés alapján választottam egy diákot csillag közepének, ekkor az ő feladata volt a legnehezebb, ugyanis minden második mondatot ő olvasta, illetve neki kellett társai közül választani, hogy a többiek közül ki olvasson, majd újra és újra visszavenni a főszerepet.

A spontán reakciók meghallgatása után visszatértünk a feltett kérdésekhez, megbeszéltük, hogy melyekre kaptunk választ. Ezt követően ellenőrző kérdéseket tettem fel, hogy az elsődleges megértést ellenőrizzem. Ezután **mozgásos, igaz-hamis állításos feladatot** végeztek el a tanulók. A folyosón előzetesen kiraktam a két oldalsó falra egy igaz, illetve egy hamis táblát, a tanulóknak középen kellett elhelyezkedniük. Állításokat olvastam fel a tanulóknak, majd kis gondolkozási időt hagyva tapsal indítottam a feladatmegoldást: a megfelelő sarokba való futást.

Ezt követően a mesefeldolgozás következő állomásaként a **színdarabok összeállítását** készítettem elő. Minden csoporttól azt kértem, hogy válasszon négy darab feladatkörhöz tanulókat: legyenek szereplők, jelmezkészítők (stylist-ok), legyen egy rendező, illetve egy csend- és időfelelős. Az egyes feladatkörök rövid leírását is megadtam a diákoknak, hogy ezzel is segítsem a döntésüket. Amikor sikerült megegyezniük a csapatoknak arról, hogy ki milyen szerepkört vállalna be szívesen, akkor az értékelési szempontsört is megmutattam, felolvastam a tanulóknak, ami alapján később értékelték egymás munkáját. Így már előre tudták, hogy mire érdemes a fókusz helyezniük, mi az, ami fontos lesz az előadás során így az értékelési szempontok ismeretében láthattak neki a tanulók a színdarabok összeállításának. A rendező megtervezte a színpadi mozgást, irányította a próbákat, a jelmezkészítők/stylist-ok felöltöztették a szereplőket, a szereplők megtanulták a szövegüket, a csendfelelősök rendet tartottak, és figyeltek az időre, a munkafolyamatok megfelelő ütemezésére. A színdarabok összeállítására mindig legalább fél órát biztosítottam, hogy minél színvonalasabb előadások születhessenek.

A feldolgozandó mesék sorrendje tudatosan megtervezett, a fokozatosság elvét figyelembe véve épültek a népmesék logikai sorrendben egymásra. Az első napon olyan mesét választottam a tanulók számára, amiben még több a párbeszédes rész, majd a napok során minden mesében egyre inkább az ő saját szövegalkotásukra volt szükség.

A színdarabok előadása előtt kiosztottam az **értékelő szempontsört**. Elmondtam a diákoknak, hogy az előadás közben egyénileg, különböző színekkel, szabadon választott jelekkel, szimbólumokkal jelöljék az adott csoport munkáját: a zöld szín a földművelők csapatához tartozott, a barna szín a molnárokhoz, a kék pedig a halászokhoz. Mindhárom csoport előadta a színdarabot, majd ezt követően egy vagy két képviselőt kértem, akik először a csoport önértékelését, majd a másik két csapat értékelését is megosztották az osztállyal. Ezt követően egy rövid szóbeli értékeléssel zártam a nap ezen feladatának részét.

A tárgyi feladat előkészítését egy kérdéssel vezettem be: Mivel őrölték a molnárok a búzát? A válasz egyből meg is érkezett: malommal. A tanulók ismertették a megismert malomtípusokat, majd rákérdeztem, hogy a mesében milyen malom szerepelt. Így

már világossá is vált a diákok számára, hogy aznap még egy vízimalommal kapcsolatos feladat vár rájuk. Elárultam, hogy vízimalom-makettet fognak készíteni a csoportjukkal. Mutattam nekik az interneten kiböngészett fotókat, amelyek különböző megoldási módokat mutattak be, illetve én magam is készítettem két egyszerű makettet, amiből ihletet meríthettek a tanulók. Először közösen megbeszéltük az anyaghasználatot, a működési elvet, illetve megfigyeltetem velük a makettek közös vonásait is. Ezután ismertetem velük a tervezési folyamat lépéseit: a tervrajz készítését, amiben jelölik az anyaghasználatot, az eszközigény felírását, majd beszerzését, illetve a feladatok elosztását a csapattagok között. Ezt követően láthattak neki a munkának. A feladatmegoldás, a **vízimalom-makett elkészítése** közben folyamatosan körbejártam, segítettem, ahol tudtam, rámutattam az esetleges hibalehetőségekre, hogy ezeket még időben tudják korigálni a csapatok. Arra is felhívtam a figyelmüket, hogy ennél a feladatnál különösen fontos a csapattagok együttműködése, mivel máskülönben nem tudnak beleférni az időkeretbe.

Ezt követően a makettek bemutatása következett, illetve **önértékelést** is kértem hozzá, hogy lássam, felismerik-e a csapatokban adódó problémákat. A hátról két csapat, akik összedolgoztak, tudtak prezentálni egy-egy működőképes makettet, de az a csapat, amelyik nem dolgozott össze, kicsúszott az időkeretből. A harmadik csapatban el is hangzott az értékelés során, hogy legközelebb ténylegesen csapatmunkával próbálnak majd dolgozni, hogy sikeresebb lehessen a következő produktumuk.

Ezt követően egy kutatómunkát kaptak házi feladatként a diákok. Arra kértem őket, hogy írjanak le minél több szigetközi településnevet a projektfüzetbe. Ezzel le is zárult az első projektnap.

A SOMORJAIK ÉS AZ ÖRDÖG

- a) Kutatómunka megbeszélése
- b) Címvizsgálat (Ötletfa)
- c) A mese felolvasása a tanulók által
- d) Elsődleges megértés ellenőrzése kérdésekkel
- e) Kvíz a mesével kapcsolatosan
- f) A földművelők munkájának rövid bemutatása
- g) A part alatt című dal közös előadása
- h) Elvárások fája feladat csoportokban
- i) Színdarab minden részének összeállítása a gyerekek által
- j) Színdarab előadása
- k) Értékelés szempontsor alapján
- l) Magképek készítése a csapatok által (mesterség, Szigetköz címer megalkotása)
- m) A magképek bemutatása, értékelése
- n) Házi feladat feladása

2. ábra. A második projektnap vázlatos leírása

(Forrás: saját szerkesztés)

Második projektnap: A SOMORJAIK ÉS AZ ÖRDÖG

A második projektnap az előző napon tanultak gyors átismétlésével, illetve az otthoni kutatómunka közös ellenőrzésével kezdődött. Megkértem a diákokat, hogy olvassák fel az általuk gyűjtött szigetközi településeket, fűzhetek az egyes településekhez véleményt, gondolatokat is, megoszthatták az élményeiket, amelyek az adott településekhez tartoztak. Tetszett, hogy többféleképpen történt a feladat megoldása: volt, aki interneten kutakodott, volt, aki az általam bevitt könyvekből kereste ki a településeket, volt, aki képet nyomtatott, amelyen az összes település neve szerepelt, kis ábrákkal. Ez a megoldás annyira tetszett, hogy minden diáknak másoltattam egy példányt belőle, amit beragasztottak a projektfüzet hátuljába.

A nap következő feladata a mesefeldolgozás volt. Először egy, az első naphoz hasonló technikával, **ötletfával** indítottam a címvizsgálatot, most azonban csapatokban kellett megosztaniuk egymással a címből fakadó ötleteket, kiválasztani a legjobbat ezek közül, majd azt megosztani az osztállyal. Ezeket felírtam a táblára az általam szerkesztett ötletfa lombjaiba.

A mese felolvasása **stafétaolvasással** valósult meg. A staféta egy képzeletbeli dobverő volt, amit mindig egy másik csapatnak kellett „átdobni”. A mese felolvasása után meghallgattam a tanulók spontán reakcióit. Az elsődleges megértés ellenőrzésének érdekében visszalapoztam az ötletfához és megnéztük, hogy melyik csapat ötlete állt a legközelebb a mese valódi tartalmához, illetve feltettem pár ellenőrző kérdést is. Ezután minden csapatnak adtam egy A, B, illetve C táblát. Egy általam összeállított kvíz kérdéseire kellett válaszolniuk a táblák felmutatásával. Ezáltal csapat szinten tudtam ellenőrizni a mese egyes részeinek megértését.

Ezután megkérdeztem, hogy melyik csapathoz, melyik mesterséghez kapcsolódhat ez a mese. A tanulók egyből válaszoltak, hogy a földművelőkhöz kötnék, majd megkérdeztem, hogy vajon a régi időkben hogyan művelhették a földet a parasztemberek. Miután meghallgattam az ötleteiket, az általam készített bemutatót néztük át a paraszti munkákról, megbeszéltük a látottakat, majd minden csoportból egy-egy tanuló dramatizálta is az adott mozdulatokat, amik a szántáshoz, vetéshez, aratáshoz kötődtek. Miután ez megtörtént egy kis dallal foglaltuk össze az előző és az enapi, eddigi projektmunkánkat, közösen elénekeltük az „*A part alatt*” című dalt.

Az előző nap nehézségeire való tekintettel, a még jobb csapatmunka érdekében a következő feladat megkezdése előtt az **elvárások fája** technikát alkalmaztam. Megkértem minden csapatot, hogy rajzoljanak egy fejszét és egy fát, majd arra kértem őket, hogy gyűjtsék össze azokat a dolgokat, amik nehezítették az előző napi csapatmunkát, majd írják ezeket pirossal a fejszébe. Miután ezzel elkészültek megkértem őket, hogy zöld színessel írjanak a fa lombjaiba olyan dolgokat, amik az előző napon segítettek, vagy segíthették volna a csapatmunkát. Ezután minden csapat bemutatta a saját elvárás fáját.

Ezt követte a színdarab összeállítása. A feladatköröket nem egész hétre választották meg a diákok, csapattársaikkal egyeztetve választhattak az előző naptól különbözött a második napon. A színdarab bemutatása és értékelése az előző projektnappal megegyezően történt.

Az előadott színdarabok értékelése után egy gabonafelismerős feladat következett. Minden csapat négy darab gabonát kapott egy apró borítékban, össze kellett dugniuk

a fejüket és eldönteni, hogy vajon milyen gabonákról van szó. Miután minden csapat tippelt közösen is megbeszéltük, hogy melyik micsoda, majd elárultam, hogy **magkép készítése** lesz a következő feladatuk. Ebben az esetben nem csak egy, hanem két magképet is el kellett készíteniük a tanulóknak csapatonként, így kisebb csoportokban kellett dolgozniuk. A magokból minden csapatnak egy, a csapatnévhez fűződő, vagyis az adott mesterséghez elképzelt címet, illetve egy *Szigetköz* címet kellett elkészíteniük. Ezt előkészítve, a gondolatok beindításának érdekében meg is tekintettük a környező falvak címereit. Ezután megadtam az elkészítéshez szükséges támpontokat, majd minden csapat nekiláthatott a tervezéshez, majd a megvalósításhoz. Az elkészült címerek bemutatását egy önértékelés követte. Azt tapasztaltam, hogy az elvárások fája technikának köszönhetően minden csapat sokkal jobban, összehangoltabban tudott ezen a napon együtt dolgozni.

A nap végére egy **kincsesládát** hoztam a diákoknak. Megkértem őket, hogy gondoljanak vissza erre az elmúlt két napra és írják le a kiosztott cetlire azt a pozitív dolgot, fogalmat, szót, amire szívesen emlékeznek vissza. Ezeket beledobták az általam hozott kincsesládába, majd megkértem őket, hogy amikor elhagyják az osztályteremet, akkor egyet vegyenek ki a ládából, és vigyék haza magukkal. Miután mindenki bedobta a megírt cetlit, elolvastam őket, és olyan szavak szerepeltek rajta, mint „együttműködés” „nevetés”, „összetartás”, „barátság”, így véleményem szerint mindenki nagyon fontos üzenetet vitt el magával ezen a napon.

HOGYAN KELETKEZETT HALÁSZI?

- a) Előző projektnapok felelevenítése asszociációs láncsal
- b) Címvizsgálat (jösgömb)
- c) A mese felolvasása a tanulók által
- d) Elsődleges megértés ellenőrzése kérdésekkel
- e) Lóverseny feladat a mesével kapcsolatosan
- f) A halászok munkájának rövid bemutatása
- g) Szókirály a szigetközi halfajtákkal
- h) Ősi halásznemzettség módszereinek, eszközeinek összegegyeztetése
- i) Színdarab minden részének összeállítása a gyerekek által
- j) Színdarab előadása
- k) Értékelés szempontsor alapján
- l) Só liszt gyurmából szigetközi halfajták elkészítése
- m) Elkészült halak bemutatása, értékelése
- n) Projekt értékelése kéziratétel módszerrel
- o) A kérdőív kitöltése

3. ábra. A harmadik projektnap vázlatos leírása

(Forrás: saját szerkesztés)

Harmadik projektnap: HOGYAN KELETKEZETT HALÁSZI?

A harmadik projektnap az előző projektnapok felidézésével indult, **asszociációs lánc** játékkal. Sorban mentünk és minden diák fűzött egy-egy plusz szót az előző szavakhoz az projektnapokkal kapcsolatosan. Ha valaki olyat mondott, ami nem volt teljesen odaillő első hallásra, akkor azt is megkérdeztem, hogy ezt miért fűzte hozzá a

lánchoz. Ezen a napon már minden tanuló alig várta, hogy újra előadhasson egy mesét a társaival.

A címvizsgálat ezúttal **jósgömb** technikával valósult meg, a diákoknak rajzolniuk kellett egy jósgömböt, majd minden csapatnak meg kellett jósolnia azt, hogy vajon mi fog történni a mesében a cím alapján.

Ekkor a tanulók dönthették el, hogy az előző napokon alkalmazott technikák közül melyiket választják a mese felolvasásához. A tanulók a csillagolvasás mellett döntöttek, ez igazán megtetszett nekik az első alkalommal. A mese felolvasását követően ismét meghallgattam a spontán reakciókat, majd visszatértünk a jósgömbhöz, és kiválasztottuk a jóslatok közül azt, amelyik a legközelebb állt a meséhez.

Ezután feltettem pár kérdést az elsődleges megértés ellenőrzésének érdekében, majd egy úgynevezett **lóverseny** játékra hívtam a diákokat. A lóverseny úgy valósult meg, hogy minden csapat választott egy képviselőt, akik kijöttek a táblához, ahol egytől négyig voltak megadva válaszlehetőségek a történettel kapcsolatos kérdésekre. A tanulóknak azt a számot kellett mutatni, amelyik a helyes megoldás, taps jelzésre. De csak akkor volt érvényes a szavazat, ha a csapat is ugyanazt a választ mutatta, mint a képviselő, illetve mindkettőjük válasza helyes volt. Ha helyes volt a válasz, akkor léphetett egyet előre a képviselő. Tetszett a diákoknak, hogy tényleg „fej-fej mellett haladhattak”, illetve „lekörözhatték” egymást a teremben. A játék során átbeszélésre kerültek a helyes válaszok, így a végére megtörtént a mese tényleges megértése.

Ezt követően megkérdeztem a diákokat, hogy vajon melyik csapat mesterségéhez köthető a mai mesénk, majd bővebben átbeszéltük, hogy mégis milyen mesterség volt *Szigetközben* a halászat, majd elénekeltük a „*Harcsa van a vízbe*” című dalt úgy, hogy mindig más szigetközi halfajtával cseréltük ki a harcsát, a gyerekek ötletei alapján. Szerencsés helyzetben voltam, ugyanis több horgász is van az osztályban, így könnyedén jöttek a jobbnál jobb halfajták.

Ezt követően egy **szókígyó**ból kellett „kihalászniuk” a diákoknak a különböző, szigetközi halfajtákat. A következőkben az általam bevitt könyveket használtuk, amelyekben tökéletes, régi képek álltak rendelkezésemre az ősi halásznemzettség egyes eszközeinek és módszereinek bemutatására. Az új ismeretek egy párokba rendező feladat által kerültek rendszerezésre.

A nap további része a megszokott lebonyolításban zajlott. A színdarabok megtervezésében, előadásában hatalmas fejlődésen mentek keresztül a tanulók. A színdarabok bemutatása előtt ezúttal is kaptak csapatonként egy-egy értékelő szempontsort, amit fel is használtak a saját, illetve a másik két csapat értékelése során. Az értékelésben is sokat fejlődtek a tanulók, akár dicséretre, akár építő kritikáról volt szó, mindent őszintén, nyíltan mertek közölni egymással, kifejezték azt is, hogy mi volt jó az előadásokban, illetve mik voltak az esetleges hiányosságok. Véleményem szerint fontos megtanítanunk a tanulóknak, hogy hogyan tudják hatékonyan, de mégsem bántóan kifejezni a véleményüket, így ezt fontos eredményként könyveltem el a projekt során.

Az előadásokat követően megkérdeztem a tanulókat, hogy vajon mit fogunk készíteni a mai mesénkkel kapcsolatosan, majd jöttek is a válaszok: „halászháló”, „sövényházat”, „halat”. Körbeadtam az előre elkészített mintaproduktumot és

rákérdeztem, hogy vajon miből készülhetett ez a hal, találtak-e már hasonló anyaggal. A helyes válasz nem hangzott el, így elárultam nekik, hogy ez egy **só liszt gyurmából** készült szigetközi hal, és ők is ehhez hasonlókat fognak készíteni. Kakaót, kurkumát, pirospaprikát, illetve ételszínezékeket vittem magammal, hogy izgalmasabbá tegyem velük ezt a feladatot. *Gubányi András* és *Mészáros Ferenc* által írt *A Szigetköz állattani értékei* című könyvből kerestem ki jellegzetes szigetközi halfajtákat, melyek kinyomtatott képeit a diákoknak is odaadtam. A tanulók eldönthették, hogy melyik halfajtákat szeretnék elkészíteni, majd megvizsgálták a halak formáját, illetve színét. Ezt követően minden csapat elkészíthette a kivetített recept alapján a só liszt gyurmát, majd csapatonként legalább három darab szigetközi halat kellett bemutatniuk. Ezt rendszeren túlszárnyalták a tanulók, nagyon szívesen készítették az ötletesebbnél ötletesebb halakat. Miután elkészítették a produktumokat, felraktuk az összeset egy nagy kartonlapra száradni, majd a csapatok bemutatták, hogy melyik halakat kik készítették, milyen szigetközi halfajtát választottak és miért, illetve **értékelték** a munkájukat.

Ezt követően egyfajta „lezárásként” a **kézzátétel módszerrel értékelték** a diákok ezt a háromnapos meseprojektet. Először körberajzolták a saját tenyerüket, majd az általam írt mondatkezdések befejezésével alkottak véleményt a projektről. Miután ez megvolt, az utólagos tudásfelmérés következett, a diákok ugyanazt a **kérdőívet** töltötték ki, mint az előzetes tudásfelmérésnél, illetve ugyanannyi idő is állt rendelkezésükre.

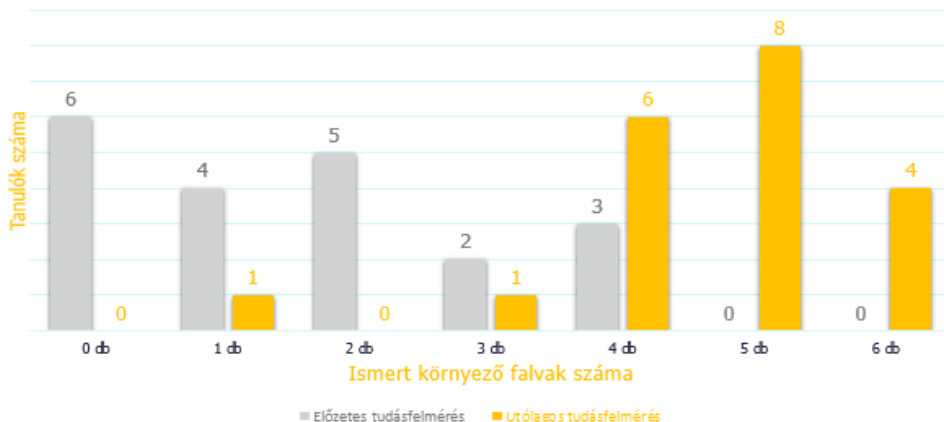
Ezután megtekintettük mindhárom csapat három videofelvételét, illetve a kiállítást, amit közben a terem hátsó részében rendeztünk a projekt alatt készített produktumokból. Így zártuk le a háromnapos meseprojektünket.

3. Módszerek, eredmények bemutatása

Előzetesen és utólagosan kitöltött kérdőív eredményei

A háromnapos meseprojekt során nem folyt direkt tanulás, nem kértem a diákoktól, hogy akármelyik kérdésre is tanulják meg a választ, nem tudták, hogy a hét végén még egyszer eléjük fog kerülni a kérdőív, így úgy érzem, hogy ténylegesen csak az indirekt tanulással elsajátított ismeretek jelennek meg az utólagos tudásfelmérés eredményeiben.

Ismert környező falvak számának összehasonlítása

4. ábra. az előzetes, illetve utólagos tudásfelmérésben megnevezett környező falvak számának összehasonlítása

(Forrás: saját szerkesztés)

A 4. ábra az előzetes, illetve utólagos tudásfelmérés eredményeit hivatott összehasonlítani, mégpedig az ismert környező falvak témakörében. Mindkét esetben csak a jó válaszokat vettem figyelembe. Nulláról hatvan százalékra emelkedett azon tanulók aránya, akik legalább öt környező falvat meg tudtak nevezni. Ez véleményem szerint egy kiemelkedően jó eredménynek számít.

Ismert szigetközi falvak számának összehasonlítása

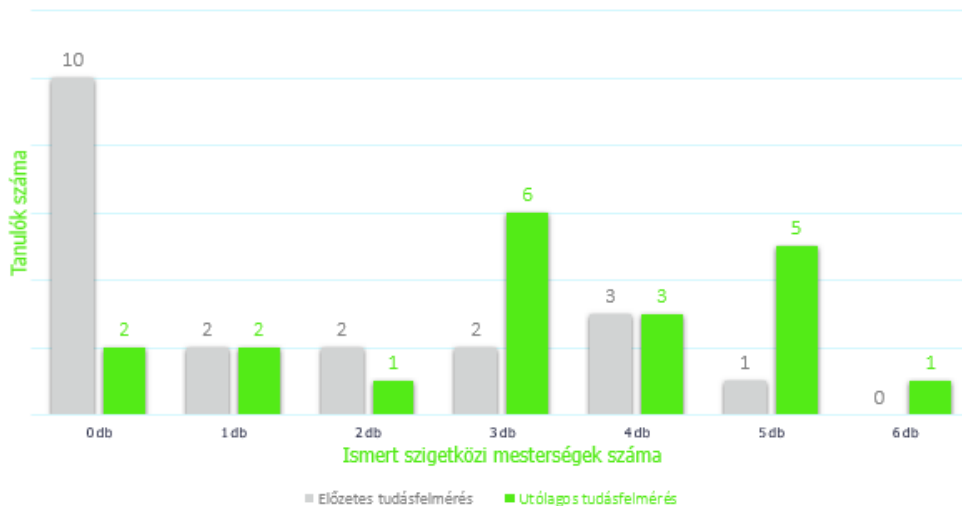

5. ábra. Az előzetes és utólagos tudásfelmérésben megnevezett szigetközi falvak számának összehasonlítása

(Forrás: saját szerkesztés)

Az 5. ábrán az ismert szigetközi falvak számát vettem össze. Számomra ez az adat igazán meglepő volt. A diagramon szemléltetett eredmények alapján kiderül, hogy a tanulók a projekt elvégzése előtt nem tudták, hogy ők a szigetközi térségben élnek. A projekt során azonban sikerült tudatosítani bennük ezt, amit szintén egy fontos eredményként tartok számon.

Ismert szigetközi mesterségek számának összehasonlítása

6. ábra. az előzetes és utólagos tudásfelmérésben megnevezett mesterségek számának összehasonlítása

(Forrás: saját szerkesztés)

A 6. ábrán előzetes, illetve utólagos tudásfelmérésben megnevezett mesterségek számát hasonlítottam össze. Ebben az esetben 45%-os javulás volt megfigyelhető, a projektet megelőzően csupán hat diák, a háromnapos meseprojekt elvégzését követően azonban tizenöt tanuló is meg tudott nevezni legalább három szigetközi mesterséget.

A kérdőívben négy kérdés vonatkozott a tanulók szociális késégeire. A válaszokban a „mindig”, illetve a „gyakran” válaszok számítottak pozitívnak, a „néha” volt megadva semleges válaszként, a „nagyon ritkán”, illetve a „soha” pedig negatív válaszoknak számítottak. Kiugró változásként a „Milyen gyakran fordul elő, hogy megdicséred az osztálytársaidat?” kérdésre adott válaszokat említeném meg, ahol 60%-ról 70%-ra nőtt a „mindig” és „gyakran” választ megjelölők összesített aránya. A projekt során nagy hangsúlyt fektettem az értékelésekre is, így a tanulóknak mindig volt lehetőségük megdicsérni egymást.

Kézzrátétel módszer

A projekt befejezésekor nem csak a kérdőívet töltötték ki újra a tanulók, hanem az úgynevezett kézzrátétel módszert is alkalmaztam annak érdekében, hogy legyen egy szabadabb módja is az önálló vélemény kifejtésnek, illetve azért, hogy a válaszaikból

én magam is reflektálhassak saját munkámra, akár egy ezt követő projektben a válaszaik alapján változtathassak, fejlődhessek. A kézzel írt módszer úgy indult, hogy a gyerekeknek körbe kellett rajzolniuk a saját tenyerüket, majd az általam megadott mondatokat kellett befejezniük a saját véleményükkel.

A **„Különösen tetszett, hogy...”** kezdetű mondatot a legtöbb diák a mesék előadására való utalással fejezte be, ebből arra következtek, hogy igazán jó élményekkel gazdagodhattak a tanulók a mese dramatizálása közben. Négy diák utalt a tárgyi produktumok elkészítésére, ez volt a második leggyakoribb válasz, így úgy érzem, hogy ez is egy fontos és élvezhető része volt a projektnek. Voltak, akiknek az együttműködés, a csapatokban való munka, a jókedv és az összefogás tetszett különösen.

A **„Feltűnt, hogy...”** kezdetű mondatot a legtöbb diák a csapatmunkára való pozitív utalással fejezte be, az együttműködésre, közös munka előnyeire mutattak rá a diákok. Páran arra mutattak rá, hogy jól érezték magukat a hét során, voltak, akik külön kiemelték, hogy sokat fejlődtek ezalatt a három nap alatt. Olyan diákok is akadtak, akik a csapatmunkával járó nehézségekre, a konfliktusokra mutattak rá, illetve, hogy néha nem értették meg egymást. Úgy gondolom, hogy a további fejlődés érdekében nagyon fontos volt ez a felismerés is a diákok által.

A **„Nem tetszett, hogy...”** kezdetű mondatához az első projektnapon történő hatékony csapatmunkát hiányolta a legtöbb diák. Ezen kívül érdekes és fontos megjegyzésnek találok azt is, hogy „nagy volt a zaj”. A csapatmunka során van egy bizonyos hangszint, amit „az alkotás zajának” szeretek nevezni. Ez azonban az arra érzékeny gyerekeknek nagyon zavaró tud lenni, így ezt a további munkám során figyelembe fogom venni és nagyobb teret fogok biztosítani a csapatok számára, ami által remélhetőleg a zajszint csökkeni fog.

A **„Hogy érezted magad?”** kérdésre nagy megkönnyebbülésemre csak és kizárólag pozitív visszajelzések érkeztek. Volt, aki az is megjegyezte, hogy lehetne több ilyen hét is, mert „szuper jól” érezte magát, többen a boldogan szót írták válaszként, de a személyes kedvencem a „tele volt a szívem boldogsággal” volt.

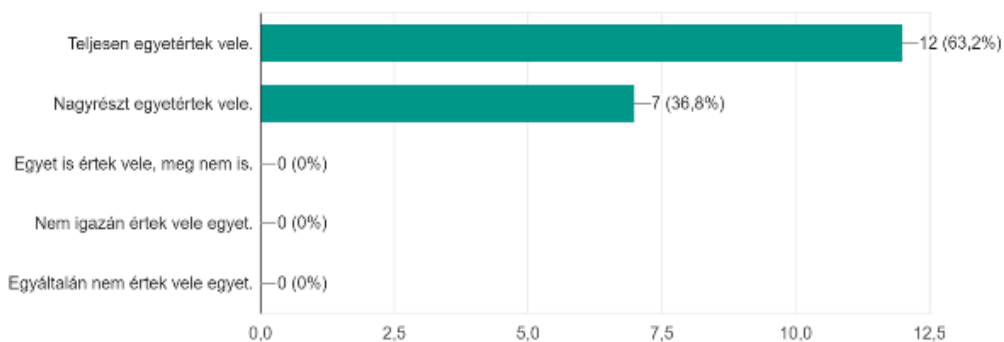
Az utolsó, befejezendő mondat a **„Nem szenteltünk elég időt ...”** volt. Ezt a legtöbb diák a mesék dramatizálására való utalással fejezte be. Ezzel megerősítették bennem azt az érzetet, hogy igazán bele tudtak merülni a mesék szövegekönyvének megírásába, illetve eljátszásába, mert még szívesen töltöttek volna vele ennél több időt is. Négy diák emelte ki a tárgyi produktumok elkészítését. Ezt is nagyon élvezte az osztály, így nem lepődtem meg, hogy még több időt szántak volna erre is.

Összességében minden visszajelzést hasznosnak találtam. Gondolatébresztőként hatottak rám, legközelebb, ha lehetőségem lesz ezt a projektet újra elvégezni, mindenképp figyelembe fogom venni a tanulók véleményét, akár a zajszint csökkentésében, akár abban, hogy kicsivel több időt szánjunk a színdarabok megtervezésére.

Utólagos attitűdvizsgálat

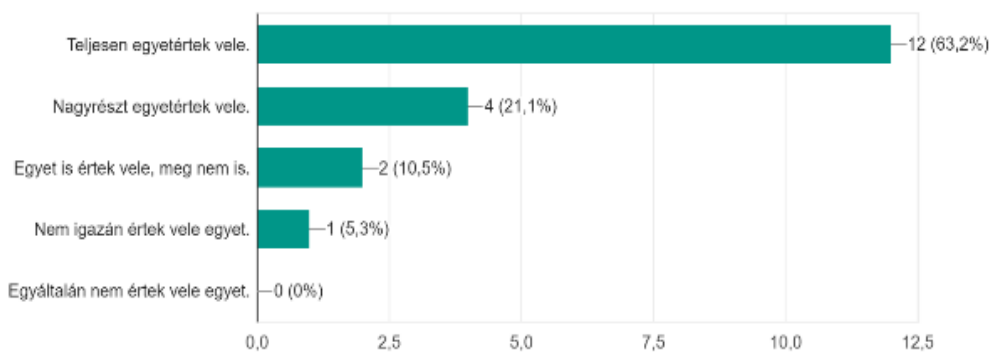
Szívesen foglalkoznék még olyan mesékkel, amik a környező falvakhoz kapcsolódóan íródtak.

19 válasz

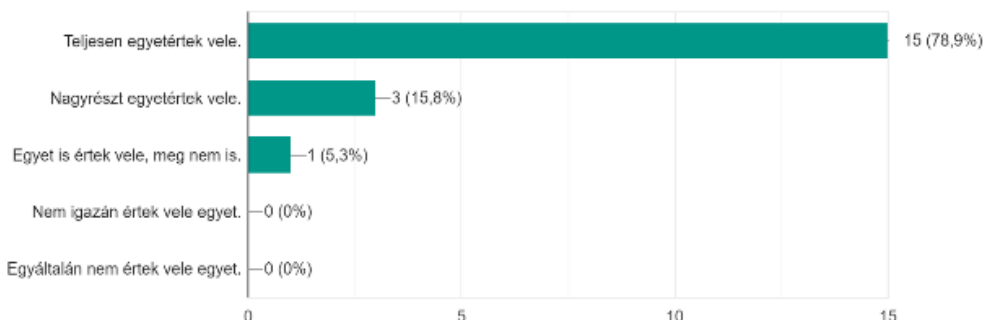
Szívesen ellátogatnék szabadidőmben a mesékben említett helyszínekre.

19 válasz

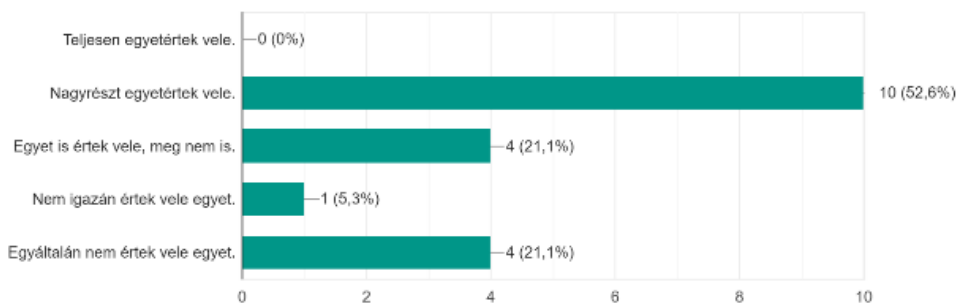
Úgy érzem, hogy szerencsés vagyok, amiért itt élhetek a Szigetközben.

19 válasz

Szüleimmel, nagyszüleimmel többet beszélgetünk a mesék megismerése óta a környező falvakról, a régi mesterségekről.

19 válasz

7. ábra. Az utólagos attitűdvizsgálat eredményei
(Forrás: saját szerkesztés)

Az utólagos attitűdvizsgálatot szinte napra pontosan egy hónappal a mintaprojekt befejezése után végeztem el, 2022.04.11-én. A vizsgálat során a tanulóknak tíz állítást kellett átgondolnia, majd eldöntenie, hogy milyen mértékben ért egyet az egyes állításokkal (teljesen, nagyrészt, igen is, meg nem is, nem igazán, vagy egyáltalán nem). A tanulók nem először találkoztak a Likert-skálával, mivel a projekt során ilyen módszerrel értékelték az általuk, illetve a másik két csapat által előadott meséket. A tíz állításból négyet emelek ki, melyek a legfontosabb eredmények voltak számomra. Kiderül, hogy a tanulók szívesen foglalkoznának még a megismertekhez hasonló mesékkel, melyek a környező Szigetközi falvakhoz kötődnek, szívesen látogatnának el a helyszínekre, akár a szabadidejükben is, és erősödött bennük a projekt hatására az az érzés, hogy szerencsések, amiért itt élhetnek a Szigetközben. Egy eredmény azonban nagyon elgondolkodtatott. Látva, hogy a tanulók közül nem mindenki beszélgetett szüleiével, nagyszüleiével a projekt témájáról, úgy gondolom, hogy érdemes lenne egy interjú feladatot beépíteni a projektbe, ugyanis a generációk eszmecseréje egy hasznos hozadéka lehetne ennek a témának véleményem szerint.

4. Következtetések

Úgy vélem, hogy rendkívül fontos a tanulók helyidentitásának növelése. Az eredményekből jól kirajzolódott, hogy még egy jóképességű, negyedikes osztályban is nagyon kevés ismerettel rendelkeznek a tanulók a környezetükről, de az is látható, hogy egy rövid időtartamú projekttel is rengeteg ismeretet képesek elsajátítani.

Már első osztálytól kezdve minden évfolyamon érdemes lenne egy ehhez hasonló, az adott iskola térségéhez kötődő projektet elvégezni, mellyel egyszerre tudjuk a tanulók helytörténeti ismereteit növelni, helyidentitásukat fejleszteni, attitűdjüket formálni. Szerencsére a magyar nép nagyon gazdag népmeseegyűjteménnyel bír, így úgy vélem, hogy sok más térségről is összeállítható lenne egy ehhez hasonló meseprojekt.

Égetően fontos a mai világban az, hogy a tanulók megszeressék a saját környezetüket, kötődhessenek hozzá, de ez abban az esetben valósul meg igazán, ha tudatosul bennük az, hogy mennyi környezeti csoda veszi őket körül, ha képesek kötődni, és érzelmileg is kapcsolódni az adott helyhez. A népmesék természetükből fakadóan közel állnak a gyerekek szívéhez, magyarázat nélkül is átadja nekik azt az üzenetet, hogy mennyire fontos óvnunk az életterünket, megismerkednünk azzal, ami körülvesz minket.

Véleményem szerint, ha ilyen mértékű a változás egy háromnapos projekt hatására, akkor vitathatatlan, hogy megtérül a befektetett idő és energia, így mindenképp érdemes lenne a helyidentitás fejlesztésével, illetve a helytörténeti ismeretek növelésével a jelenleginél sokkal többet foglalkozni a közoktatásban.

Irodalom

- Csiszér, A., & Szabó, E. (2014). A mese személyiségfejlesztő hatása. <http://ccdmures.ro/cmsmadesimple/uploads/file/rev8sp/invp/invp17.pdf>
- Fehér, Á., & Megyeriné, R. A. (2018). A mese szerepe a nevelésben, oktatásban. <http://real.mtak.hu/78580/1/A%20mese%20szerepe%20a%20nevel%C3%A9sben%20oktat%C3%A1sban.pdf>
- Gubányi, A., & Mészáros, F. (2010). *A Szigetköz állattani értékei*. Budapest.
- Kádár, A. (2013). *Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban*. Gyoma: Kuleslyuk Kiadó.
- Kocsisné, S. M. (2011). A „helyidentitás” fogalmának értelmezési lehetőségei és helye az erdőpedagógia projektben. In N. M. Kováts (Ed.), *Globális problémák – alternatív megoldások határon innen és határon túl*. Győr: Edtwin.
- Kövecsesné, G. V. (2019). The pedagogical project of education for sustainable development in 3D virtual space. In *10th IEEE International Conference on Cognitive Infocommunications* (p. 541). Naples.
- Kövecsesné, G. V. (2023). *Tanítás-tanulás a digitális korban: Kihívások és módszertani megoldások*. Biatorbágy: Xante Librarium Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft.
- Lampert, B. (2017). Öröm-bánat térképpel a helyidentitás és környezettudatosság erősítése érdekében. [http://www.fokusz.info/File/Marika/lampertb_orem_bant_terkep_jo_\(2\).pdf](http://www.fokusz.info/File/Marika/lampertb_orem_bant_terkep_jo_(2).pdf)
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., & Kaminoff, R. (1983). Place-identity. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57–83.
- Scannell, L., & Giffort, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organization framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 1–10.
- Timaffy, L. (1987). *A Tündértó titka: A Kisalföld meséi*. Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó.